

Poznámka k Pamětem Františka Róna

Vilém Kmuniček

Zde poprvé vcelku předkládaný text představuje zamýšlený 1. díl Pamětí vysockého písmáka, truhláře Františka Róna (1848–1932), které začal psát v roce 1927 na přání svého syna, spisovatele Zdeňka Róna. Tematicky se soustřeďuje kolem období Františkova života od 27. 9. 1848 (jeho narození) do 24. října 1874 (Františkova svatba, 26 let), kterýžto časový rozsah je ovšem asociacemi přesahován jak do minulosti (zejména podrobnými genealogickými líčeními), tak do let po sňatku. Pokračování nebylo nikdy napsáno, text končí v půli věty a byl dopisován někdy po 9. červnu 1930, rok a půl před smrtí Františka Róna (zemřel v lednu 1932).

Ve všeobecnou známost uvedl Paměti Františka Róna znalec Podkrkonoší František Jílek-Oberpfalcer, který z nich čerpal obsáhlými citacemi ve své knize *Jak žili naši otcové. Mezi písmáky pod Krkonošemi* (1946; v roce 1960 přepracované a vydané pod titulem *Ze života našich otců*). Zde jej také zařadil do kontextu podkrkonošské písmácké tradice, kterou Fr. Jílek svou knihou zpřístupnil široké veřejnosti.

Jako jejího nejstaršího představitele jmenuje *Věnceslava Metelku* (1808–1867), který pocházel ze Sklenařic a vyučil se truhlářství. Až jako 22letý se rozhodl pro učitelskou dráhu, od r. 1830 učil v Pasekách, ale pak tam začal sedlačit. Od března 1835 do konce roku 1844 psal sešity svých poznámek, jež se staly inspirací pro Karla Václava Raise¹ a jeho *Zapadlé vlastence*.

Řadí sem také *Josefa Kramáře* (1814–1895), vysockého lékárníka a starostu Vysokého nad Jizerou, pozdějšího spolumajitele tiskárny v Olomouci, pro jeho knihu *Příhody svého života pro rodinu napsal Josef Kramář*, ve které vypsál svou činnost, jíž povznesl své rodiště hospodářsky i kulturně.²

Za pravého horáckého písmáka pokládá *Antonína Zemana* (1821–1912). Hospodařil na statku ve Stanovém (nyní součást Zlaté Olešnice). Jako čtenář knih a časopisů odbíral noviny a předčítal je na sousedských schůzkách. (Své zkušenosti začal zapisovat až v 81 letech na žádost svého syna Antonína (spisovatele Antala Staška). Po něm zdědil jeho zápisky písmákův vnuk spisovatel Ivan Olbracht.)³

Za něj se pak chronologicky řadí o třicet let mladší *František Rón*.

Nejmladší syn písmáka Antonína Zemana *Jan Zeman* (1862–1945), rolník ve Stanovém, Jílka inspiroval svými rozhovory. Byl kronikářem své rodné obce. Spolu s Vilémem Vaníčkem je autorem knihy *Tisíc let na stráži* o podkrkonošském „ostráží“.⁴

Následuje *František Housa* (1861–1922), krejčí a domkář ve Staré Vsi. Napsal dva svazky záznamů, obsahujících události od r. 1893 i dřívější poměry a pověsti. Až po jeho smrti z nich Jaroslav Večerník-Vršťalů vybral to, co bylo cenné a významné, a tyto záznamy poskytl Jílkovi.⁵

Poslední písmák, kterého Jílek pro srovnání uvádí, je *Josef Dlask* (1782–1853), který měl selský statek v Dolánkách u Turnova. *Paměti sedláka Josefa Dlaska* vyšly knižně péčí Fr. Kutnara a jejich rukopis je uložen v turnovském muzeu.⁶

Písmáky přibližuje Jílek čtenáři takto:

„Horská příroda nedělá lidem jen starosti. Ona také jejich myslí povznáší svou jedinečnou krásou. (...) Pod horským nebem se proto rodí častěji než v rovinách mudrlanti, kteří své zkušenosti, výsledky svého přemýšlení také zaznamenávají. Říkáme jim p í s m á c i. Je to výraz do jiného jazyka nepřeložitelný, protože se u druhého národa typ písmáka nevytvořil.“⁷

Jedním z nich je tedy i František Rón. Nesepisuje denní záznamy jako jiní, nýbrž začíná genealogií rónovského rodu od svých nejstarších předků a rozvíjí ji do líčení rozrodu a přitom

1 JÍLEK-OBERPFALCER, František. *Jak žili naši otcové. Mezi písmáky pod Krkonošemi*. Vrchlabí: Jos. Krbal, 1946, s. 25–26.

2 Tamtéž, s. 26.

3 Tamtéž, s. 26.

4 Tamtéž, s. 26–27.

5 Tamtéž, s. 27–28.

6 Tamtéž, s. 28.

7 Tamtéž, s. 25.

osudů příbuzenstva. Dostává se tak až ke svým rodičům a svému narození. Odtud pak pokračuje chronologickým vyprávěním o svém životním osudu, které tvoří páteř dalšího textu. Přitom se nevyhýbá asociacím odbočkám, když se dotkne nějakého zajímavého tématu, ale text zůstává přehledný, jak jen lze při autorových možnostech. Sám o tom říká, jak si všiml i Jílek:

„Poněvadž tyto paměti píšu ve volných chvílích a nyní pokračuji téměř po jednorozhodnutí přestávce, nemaje možnost to, co jsem dříve napsal, sobě přečíst, a stařecká paměť obyčejně – zvláště po přestálé nemoci – mnohem lépe sobě připomíná věci dávno prožité nežli ty, které se staly před nedávnem, proto nevím, nebudu-li opakovat, co již mnou napsáno.“⁸

Tak se seznamujeme s Rónovým dětstvím, školními léty, učením řemeslu, jeho vandrováním coby řemeslného tovaryše, dozvíme se i o jeho láskách a hledání vhodné životní partnerky, jež ústí ve sňatek. Zde pak Rón navazuje rozvíjením rodopisu a osudů příslušníků rozrodu své manželky, čímž se první díl pamětí uzavírá. Jak bylo zmíněno, některé motivy se opakují, zejména v závěru, ale čtenář je může chápat jako docelení obrazu z jiného zorného úhlu.

Z tohoto nástinu struktury Pamětí není zřejmá rozmanitost oblastí, jichž se dotýkají. Jsou totiž cenným zdrojem etnografických poznatků, jak dokazuje už Jílek svými četnými a obsáhlými citacemi ve více než polovině oddílů své knihy. Zjišťujeme tak, že Rón se vyslovil k ochotnickým představením vysockého divadelního spolku, jehož činnosti se účastnil, píše i harfenících, o šejdovcích – tanečních zábavách, o přástkách – společenských sešlostech, o své účasti na pouti, a tím i o její organizaci. Z veřejného života od něj dostáváme zprávu o táborech lidu na horách a o evangelických Husových oslavách – pálení ohňů. Co se týče zařízení domácnosti, líčí první pokusy o jiné osvětlení než loučemi, tedy začátky svícení petrolejkami, popisuje stravu za doby neúrody a způsoby lidového léčení. Ze školních let nám připomene, jak to tehdy chodilo při vyučování a při opakovacích hodinách dorůstající mládeže. Ve vztahu k náboženství překvapí, při tom, jak se aktivně Rón podílel na husitských oslavách, vstřícný přístup ke katolickému faráři Nečáskovi, kterého přes jeho chyby hodnotí vysoce kladně. Rón se dotýká i mediánství, totiž spiritismu, na Vysocku rozšířeného.⁹ Z témat spojených s prací pojednává o předení lnu, popisuje práci s klemprou¹⁰ a jako řemeslníku mu lze dát slovo, když vypráví o životě tovaryše, jeho vandrech, jednání cechů a jejich účasti na Božím těle.

Z dalších motivů Rónem zmíněných můžeme připomenout sdělení o vlastní četbě a půjčování knih. Dodejme ještě, že se Rón coby člen různých spolků vyjadřuje k činnosti hasičů a sokolů ve Vysokém, dostal se do blízkosti Matice školské a podává svědectví o poměrech v ní, potažmo o národnostních poměrech v Jablonci. Zajímavý je popis jeho účasti na světové výstavě ve Vídni. Neopominutelná je zpráva o svárovském střelení do dělníků a jeho významu pro rozvoj dělnického spolkového hnutí.

Z pamětí svého otce čerpá některé náměty i Zdeněk Rón ve svých prozaických pracích, zejména v románu *Větrov* při líčení osudů Karlíčka Habrovce, jinde pak se inspiruje zážitkem Františka Róna s hazardními hráči.

Na závěr bych rád citoval hodnocení poválečné doby z toho hlediska, co se změnilo či nezměnilo s přechodem rakousko-uherského režimu na režim demokratický, které jako by se vztahovalo i na naši dnešní situaci:

„Poválečný lžidemokratismus, vykládaný každým ve vlastní prospěch, libuje sobě kácet vše staré, neupírám že i modly aby sobě nové stavěl, nové národní, politické, náboženské hlásá, ba nutí přesvědčení – ? – Ba né! Modu. Starým trochu zkušeným rozumem, nedovedu sobě jinak nežli modou vysvětlit onen náboženský hromadný převrat, rozdvoující nejen občanstvo, ale i rodiny. Ani v nejmenším nepřivodil obrat k dobrému, ani v mravech, ani v lásce k bližnímu, v lásce k vlasti. Zloděj zůstal zlodějem, karbaník karbaníkem, ožrala ožralem, nemrava nemravem atd. Dle vlastních zkušeností nepoznal jsem dosud změnu v zlepšení ctnosti a lidskosti, nežli ku kterému katolicismus vybízí.“¹¹

8 Tamtéž, s. 27.

9 Jílek Róna obsáhle cituje, aniž, zřejmě omylem, uvádí pramen.

10 Zařízení na opracovávání skleněných korálků.

11 S. 62 opisu Pamětí, který vznikl péčí Fr. Jandové v dubnu 1955.